

שכל הדפוסים הראשונים של שלחן ערוך יורה דעה שם בסעיף ט' נדפס אל אלוך אלדים וכו' בדל"ת כמנהג הספרדים ובלבוש נדפס אל אלוך אלקים וכו' בקו"ף כמנהג האשכנזים והקשה למה שינו רק לכתוב אלוך ואלדים או אלוך ואלקים אבל השאירו השם "אל" בלי שנוי ושכן הוא גם במחזור רומא, ותירץ שלא רצו לכתוב קל או דל בלי ניקוד שמא יטעו לקרוא בפת"ח ויבואו לידי חירוף וכמו שכתבתי. וסיים שאף על פי שיכלו לכתוב קאל לא נהגו כן שאין מוסיפין אות (כצ"ל) בכינוי עכ"ל כלומר שמשנים אות אבל אין מוסיפים למספר האותיות, ולע"ד לא רצו לכתוב אותיות קל או דל ככנוי אפילו כשאי אפשר לטעות שלכן לא כתבו קלוה קלהים אף על פי שעדיף טפי כי אין אותיות שם קודש מובלעות בהם כלל.

יהודה הרצל הנקין

ומכוער הדבר ואם הוציא מפיו הוי חירוף. ואף על פי שכבודו אינו יחיד בזה ועיין בשדי חמד בקונטרס באר בשדי במכתב הכ"ג שהגאון מלבוב כתב "קל" כמה פעמים, ובמשך חכמה נדפס תמיד אלדינו ודל בדל"ת והיינו הך קל או דל והגם שהספר נדפס אחרי פטירת המחבר ואולי המדפיסים הם שסדרו כן אבל הלא נדפס בהשגחת הרב אב"ד של ריגה. מכל מקום אני על משמתי אעמודה שאין לכתוב כן כי יש בזה לתא של כנוי שם גנאי ולא תעשון כן לה' אלקיכם, ומה שכתב בשו"ת תבואות שמ"ש חלק יורה דעה סימן ע"ז אות ז' שנוהגים לכתוב בקו"ף כדי להזכיר לבטא בקו"ף אינו מספיק כי יכולים לכתוב בשינוי קאל או קאל או קל ובערוך השלחן יורה דעה סימן רע"ו אות כ"א כתב ק"ל.

שוב ראיתי בספר עלי תמר על הירושלמי מסכת מגילה פרק א' הלכה ט' עמ' נ"ח-נ"ט שהעיר

סימן כ

מיחזור דפי צילום של ספרי קודש

הקורעקטין נעשו לאיבוד ולא ללמוד בהם כלל עיין בשו"ת משיב דבר חלק ב' סימן פ' ושלא כדפי זיראק"ס שלומדים בהם שעה או שעתיים וכיון שנתקדשו נתקדשו ודינם כספרים שבלו כי מאי שנא שלמדו בהם שעה אחת או שנים רבות, ולא יועיל בזה תנאי וכמו שהביא בשו"ת עין יצחק שם אות ל"ג מן האור זרוע חלק א' סוף סימן תקע"א שבמה שיש בו קדושת הגוף לא מהני תנאה דמעיקרא בתר דנשתמשו בהם עכ"ל. ועוד שבזמננו אפילו קבורה לא הועילה כי הגויים חפרו והוציאו את הדפים לאחר שנקברו כדי לקנח בהם כמו שכתב שם בתחילת התשובה והיתה שעת-דחק גדול ולכן התאמצו למצוא היתר לשורפם, ואילו היום מקומות קבורת השמות שמורים והגויים אינם צריכים לדפים כי הנייר מצוי.

ובפרט שיש לתהות הרבה במה שפשוט לשו"ת עין יצחק ומשיב דבר ועוד אחרונים שאיסור מחיקת השם מן התורה תלוי בכוננת הכותב לקדש

ב"ה, כ"ז ניסן תשנ"ו
לרב אחד

עיינתי בשאלתו בדבר מיחזור דפי-צילום של ספרי קודש זיראק"ס בלע"ז שלומדים בהם שעור אחד או שנים ושוב אין שימוש בהם ובקהילתו שהיא גדולה נערמים למאות ולאלפים. ואופן המיחזור הוא שאוספים הרבה ניירות יחד ושורים אותם בכימיקא'לים להוריד את הדיו ואחר כך כותשים אותם דק דק וממיסים אותם ועושים מהם נייר חדש מסוגים שונים.

עברתי על כל הצדדים ולא מצאתי פתח להקל בדפים שיש עליהם שמות שאינם נמחקים. ומה שהתירו האחרונים לשרוף: פי"הגה פרופ"ס (קורעקטין) בלע"ז אינו ענין לכאן כי לא דברו אלא בקורעקטין שאין בהם אזכרות עיין בשו"ת עין יצחק חלק אורח חיים סימן ה' ואבני נזר חלק יורה דעה סימן שע"ו, או אפילו יש בהם אזכרות מכל מקום

את השם או שכתב בסתם מה שאין כן אם פרש שכותב שלא לכוונת קדושה אין איסור מחיקתו אלא מזרבנן. עיין בברכי יוסף ביורה דעה סימן רע"ז אות כ"ד שהביא מנמוקי פרי חדש לספר המדע ואינו בקיצור הגהות מים חיים בדפוס הרמב"ם שלפנינו, שכתב שלענין מחיקה אף שלא נתקדש השם שם מיהא הוי ולקי עכ"ל והוכיח כן מהרמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו' הלכה ו', כלי שהיה שם כתוב עליו קוצץ את מקום השם וגונו ואפילו היה השם חקוק בכלי מתכות או בכלי זכוכית והתיכו הרי זה לוקה אלא קוצץ את מקומו וגונו וכו' עכ"ל ומן הסתם לא נכתב השם על הכלי בכוונה לקדשו.

ויש לדקדק מנין לרמב"ם שהמחוק שם הכתוב על כלי לוקה מן התורה, שאם ממסכת שבת דף ס"א עמוד ב' היה כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המיטה יגזו ויגנוזו עכ"ל אפשר שהוא מדרבנן וכן משמע ממה ששאלו שם האם קמיע הוא קדוש להצריך גניזה או לא ותרצו מן שם הכתוב על ידות הכלים ושהוא הדין לקמיע ואלמא קדושת קמיע שווה לקדושת שם שעל ידות הכלים, ושוב שאלו האם יש קדושה בקמיע לאסור להכניסו לבית הכסא או לא ואם מיירי בקדושת השם ואיסור מחיקה מדאורייתא מאי סלקא דעתא להתיר להיכנס עמו לבית הכסא. ואם ממסכת שבת דף ק"כ עמוד א' הרי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחוץ וכו' דאמר קרא ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלקיכם עשייה הוא דאסור הא גרמא שרי עכ"ל, שממה שהביאו מקור מן הכתוב נשמע שמחיקת שם הכתוב על גופו אסורה מדאורייתא וממנו נלמד למחיקת שם הכתוב על הכלים וכמו שהרמב"ם בהלכה ו' שם כלל שניהן יחד, יש לדחות דהכי קאמר, כיון שבמחיקה דאורייתא עשייה אסורה וגרמא שרי הוא הדין במחיקת שם הכתוב על בשרו אף על פי שהוא איסור דרבנן דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.

אבל הנה בשו"ת ציצן אליעזר חלק ג' סימן א' אות א' הביא ממסכת סנהדרין דף ג"ו עמוד א' שדנו מהו האיסור לנקוב שם בשם ובאוקימתא השניה אמרו שלנקוב פרושו לחתוך ושאוהרתו מלא תעשון כן לה' אלקיכם, ופרש"י שמירי בדוקר נקב בשם הכתוב בקלף עכ"ל וששם בשם מיירי בנוקב שמות הכתובים בשתי חתיכות קלף עכ"ל ומה הוכיח בציץ

אליעזר שלדעת רש"י הלאו של מחיקת השם אינו אלא במאבד שם הכתוב בקלף בלבד ותמה על שו"ת תשב"ץ חלק א' סימן ב' עיי"ש. ואינו נכון לע"ד ובגמרא מפורש להפך, כי אחרי זה אמרו ואימא זחייק שם על פומא דסכינא ובזע עכ"ל פי' שחקק שם על חודו של סכין וחתך בו את השם הראשון, הרי שהיה פשוט לגמרא שלענין הלאו שם הכתוב על קלף או על סכין היינו הך שהרי דרשו מן הכתוב ונוקב שם וגו' בנקבו שם יומת עכ"ל ואין לחלק בין השם הראשון לשני שהלא הוקשו להדדי, ומכאן מקור לרמב"ם שהמחוק שם הכתוב על כלי לוקה. ועל כרחק מה שפרש"י שחתך קלף לא משום שצריך להיות ראוי לכתוב עליו דברים שבקדושה אלא אורחא דמילתא נקט והוא הדין שאר דברים ורק נקט קלף מפני שרגילים לכתוב עליו וקל לחותכו וזהו שכתב חתיכות קלף עכ"ל שמשמע בגודל כל שהוא אף על פי שאינו ראוי לסתור"מ. ומה שלא נקט גם נייר ועיין במסכת ערכין דף ו' עמוד א' ברש"י ד"ה שם שלא במקומו, הוא משום שבמדבר לא היה להם נייר שעושים אותו מעשבים כמו סוף שאינו צומח במדבר או מבגדים בלזאים שלא היו להם כמו שנאמר בדברים פרק ח' שמתך לא בלתה מעליך וגו' זה ארכעים שנה עכ"ל, ובדומה למה שבאר בשו"ת התשב"ץ הנ"ל בד"ה ואחר שנתפרש (הראשון) שבגמרא לא מיירי בחתך שם בכתוב על יריעה כי במדבר עדיין לא היו להם ס"ת למאן דאמר תורה חתומה ניתנה.

והנה בספר עבודת המלך על הרמב"ם הביא נוסח הרמב"ם מכת"י אברבנאל וכת"י ברלין, היה השם חקוק בכלי מתכת או בכלי זכוכית והתיך הכלי אינו לוקה אלא חותך את מקומו וגונו עכ"ל הפך הגרסה שלפנינו, ולפי זה קצת קשה מהו לשון אלא. ברם לפי נוסח הדפוסים ששפיר חייב מלקות וכן הוא בארחת חיים חלק ב' סימן ד' אות ח' ובספר עץ חיים הלכות יראה וקידוש ה' פרק ב' קשה הלא התכה היא גרמא ומדאורייתא גרמא באיבוד השם שרי, ואפילו לפי מה שהאריך בשדי חמד סוף קונטרס באר' בשדי במאמר הג"ר אליעזר מטעלז ז"ל אות י"ג שלדעת הרמב"ם והשלחן ערוך גרמא במחיקת השם שרי רק אם אינו מתכוון למחוק בדומה למי שהיה שם כתוב על בשרו שהתכוון לטבול ולא למחוק מה שאין כן אם התכוון למחוק את השם הוי איסור

בכוונה לקדשו מה שאינו מצוי בכלים והיה לרמב"ם לפרש ולא לכתוב בסתם המאבד שם מן השמות הקדושים וכו' לוקה עכ"ל. ומה שכתב בהלכה ח' ששורפים ספר תורה שכתב אפיקורס מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתב לשמו וכו' עכ"ל העיר בעבודת המלך שצריך לגרוס מין ולא אפיקורס וכן הוא בספרי פרשת נשא פיסקא ט"ז, וז"ל הספרי ספרי מינים וכו' ר' עקיבא אומר שורף את כולו מפני שלא נכתב בקדושה עכ"ל והוא המקור לרמב"ם שהטעם הוא חסרון בקדושה ושלא כפרש"י במסכת גיטין דף מ"ה עמוד ב' שהטעם הוא שנכתב לשם ע"ז. והרמב"ם מיירי במין שאינו מאמין שיש אלוקים כמו שכתב בהלכות תשובה פרק ג' הלכה ז', שאף ששם מנה גם עוד ארבעה סוגים של מינים מכל מקום בהלכות יסודי התורה פרש שבהכי מיירי שזהו שכתב כיון שלא כתב המין את השם לשמו אלא מעלה בדעתו שהוא כשאר דברים עכ"ל כלומר כיון שאינו מאמין שיש אלוקים אין השם קודש בשבילו אלא הוא כמילי בעלמא ולכן כשכותב השם אינו מתכוון לאלוקים כלל ולא נקדש וכמו שבתורה יש לשון אלוקים שהוא קודש ויש שהוא חול.

וזו כוונת הפרי חדש שחייב המוחקו אפילו אם לא נתקדש השם וכן פרש בברכי יוסף שם ובמחנה אפרים בהלכות ס"ת ושו"ת מעיל צדקה סימן כ"ג ולע"ד כן דעת שו"ת הרדב"ז חלק א' סימן ע"ז עיי"ש, שאין הכותב צריך להתכוון שיהיה דין קדושה בשם או לכתבו לשם קדושת ה' כמו בספר תורה אלא רק לכתבו על דעת שהוא שם של אלוקים ולהוציא מי שאינו מאמין באלוקים או שלא התכוון לכתוב שם כלל אלא כתבו בטעות. וכן משמע בסמ"ק מצוה ק"ס, אזהרה למוחק את השם ומיירי שנכת' מדעת אבל שלא מדעת לא עכ"ל.

וכן הוא ביראים הקצר מצוה ט', ואם כתב אותיות של שם ולא נתכוון לקדשן בכתבתן (כצ"ל) כדתניא בפרק הבונה (קד, ב) הרי שהיה צריך לכתוב את השם וכתב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל"ת מעביר עליו קולמוס ומקדשו דברי ר"י ח"א אין זה מן המוכחר אלמא כוונת קדושה בעינן עכ"ל וכן העתיק בהגהות מיימוניות, הרי שאף על פי שכתב תחילה שצריך להתכוון לקדש את השם מכל מקום חזר ופרש שלא בא לאפוקי אלא כגון מי שהיה צריך

דאורייתא גם על ידי גרמא וזו כוונת הערוך השלחן בסימן רע"ז אות ל"ז עיי"ש, מכל מקום מנין לחייבו מלקות. ויש לתרץ שהרמב"ם כתב והתיכו עכ"ל וכוונתו שהתיך את השם דוקא כלומר שהחזיק את הצד שיש עליו השם בתוך האש כדי להתיך את השם ולא את כל הכלי והוי איבוד בידים ולא גרמא, ואפילו מיירי שהתיך את כל הכלי וכן נוסח הכת"י וספר ארחות חיים עדיין אם בשעת ההתכה החזיק הכלי על יד צבת הוי איבוד בידים.

ו"ש להעיר שרבו הנוסחאות והשיבושים ברמב"ם כפרט במה שנוגע לגויים וע"ז, ולדוגמה בהלכות יסודי התורה שם הלכה ח' כתב שספר תורה שכתבו אפיקורס ישרף ועיין בסמוך מה שאכתוב בזה ואילו בהלכות ספר תורה פרק י' הלכה א' כתב שס"ת שכתבו אפיקורס דינו כחומשים שקוראים בהם ביחיד או מתלמדים בהם והיא סתירה גלויה, ובשו"ת ציץ אליעזר שם אות י"ב הוכיח מזה את פרושו ברמב"ם שעצם הימצאותם של דברי תורה מקנה להם קדושה. ברם בכת"י התימנים גם בהלכות ספר תורה הנוסח הוא ס"ת שכתבו גוי וכו' עכ"ל ולא אפיקורס.

והנה גם נוסח כת"י אברבנאל וברלין אתי שפיר לדעת הפרי חדש כי לפי המובא בעבודת המלך הכי גרסו, היה השם חקוק וכו' עכ"ל ולא גרסו אפילו היה השם חקוק ובאמת מאי אפילו איכא אם אינו לוקה. אלא כך היא שורת דברי הרמב"ם לפי הכת"י, שכתחילה כתב כלי שהיה שם כתוב עליו קוצץ את השם וגונו עכ"ל ולא הוצרך לבאר שהמוחקו חייב מלקות כי כבר כתב בהלכה א' שהמאבד שמות הקדושים לוקה. ואחר כך התחיל הרמב"ם ענין חדש, היה השם חקוק בכלי מתכות וכלי זכוכית והתיך אותו אינו לוקה וכו' עכ"ל ובא לאמר שאף כי במחיקה בידים לוקה אבל בהתכה אינו לוקה, והטעם צריך לומר שאינה אלא גרמא ושלא כמו שתרצתי למעלה, ומכל מקום אסור לעשות כן אלא צריך לגנוז את השם וזהו שהמשיך וכן אם היה שם כתוב על כשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך וכו' עכ"ל שגם זה אינו אלא גרמא ואינו לוקה אבל אסור לעשות כן.

ונמצא שלכל הנוסחאות חייב מלקות אם מחק שם הכתוב על כלי לדעת הרמב"ם, ובודאי הוא דוחק גדול לפרש שהרמב"ם מיירי בשם שנכתב

למחלוקת אחרת האם חובת כתיבת האזכרות לשם קדושת השם היא מן התורה או לא שאם היא מדאורייתא אזי יתכן לפרש שאיסור מחיקת השם מן התורה הוא רק בשם שנכתב לשם קדושה, והנצי"ב בשו"ת משיב דבר הנ"ל שסובר כן אזיל לשיטתו בהעמק שאלה שאילתא ס"ז אות כ"ט שכתבת ספר תורה לשמה היא דאורייתא ותמה על הרמב"ן עיי"ש. מה שאין כן לדעת המב"ט בקרית ספר הלכות תפילין פרק א' שכתובה לשם קדושת השם היא דרבנן אי אפשר שהכותב שם סתם יהיה פטור על מחיקתו שהרי השם כשר מן התורה ואף על פי שפסול מדרבנן לא אתי דרבנן ומבטל איסור דאורייתא. וכל שכן אם כתיבה לשם קדושת השם נלמדת מזה א"ל ואגוהו כמו שמשמע במסכת גיטין דף כ' עמוד א' וכן כתב בקרית ספר שם, כי רבים הם שכתבו שהידור מצוה הוא מדרבנן ולא יסברו כהש"ך ועיין בשדי חמד מערכת הזי"ן כלל י"ב ומערכת הכ"ף כלל קמ"ט.

שם של חול. זוהי כוונת הכתוב בשמות פרק ג' זה שמי לעלם וגו' עכ"ל שהוא השם המיוחד שלעולם אינו משמש לצורך אחר, ורק בדורות אחרונים המציאו לשון עתיד של הפועל מהוה ולע"ד אין להעלותו על הכתב אם לא בשני וי"זים כות: יהוה, וראוי להימנע גם מזה. לכן אמרו שמו הגדול שנכתב בקדושה עכ"ל כלומר שתמיד הוא נכתב בקדושה כי אין לו שימוש של חול ולכן קדושתו רבה והיאך ימחה על המים, אבל לעולם אסור למחוק כל אחד משמות ה' אף על פי שהכותב לא התכוון לשם קדושת השם.

ומה שאמרו במסכת שבועות דף ל"ה עמוד ב' כל השמות האמורים בנבות קדש במיכה חול עכ"ל כלומר בענין פסל מיכה שבספר שפטים פרקים יז-יח וכולל שם הוי"ה כמו שמבואר בתוספות בדף כ"ט עמוד ב' בד"ה דעבדות כוכבים וכן דעת הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פרק ו' הלכה ט' שהעתיק הגמרא בסתם ולא חילק בין שם הוי"ה לשאר שמות, והרמב"ם ותוספות חלוקים עם חדושי הרמב"ן בדף כ"ט והריטב"א בדף ל"ה עיי"ש ועיין במנחת שי בספר שפטים, אין משם סתירה לכאן לפי מה שפרש בשו"ת הרדב"ז ללשונות הרמב"ם סימן ס"ז שאצל פסל מיכה מעלו בשם הוי"ה וקראו לע"ז בשם הוי"ה כדי להחשיבה ולכן אינו קודש ולא מפני שבעלמא יש שימוש לשם הוי"ה שהוא חול, ויובן לפי מה שכתב הרמב"ם לגבי ספר תורה שכתב מין שלא כתב את השמות לשמם אלא מעלה בדעתו שהוא כשאר דברים עכ"ל ולכן מותר למחוק ומיירי במי שאינו מאמין שיש אלקים וכל שכן העובד ע"ז ומכנה הפסל בשם קודש אפילו בשם הוי"ה אין זה שם נגמחק.

לכתוב שם הוי"ה וטעה במחשבתו והתכוון לכתוב יהודה ושוב טעה בכתיבתו וכתב שם הוי"ה ונמצא השם כתוב בטעות. וכן נראה בסמ"ג לא תעשה ג' שכתב ובלבד שנתכוון לכתוב שם דכוונה בעיני עכ"ל והביא הברייתא ממסכת שבת. וכן הוא בהדיא ביראים השלם מצוה שס"ז וז"ל וטעמא דמכל דבר התלוי בקדושה בעיני כוונה דכתניא בגזיר (ל, ב) הקדש טעות ב"ה אומר אינו הקדש עכ"ל היראים הרי שכוונה לקדושה היינו שידע שכותב שם השם ולהוציא אם כתב האותיות בטעות.

לכן מי יכניס ראשו באיסור דאורייתא למחזר דפים שיש עליהם אזכרות בשום פנים אף על פי שהש"ך בורה דעה סימן רע"ז סעיף קטן י"ב ועוד הרבה אחרונים כתבו דבעיני דוקא כוונה לקדש את האזכרות ולא נחתו לכל הנ"ל*. ומחלוקת זו קשורה

* (הג"ה) יש שנדחקו לפרש שגם הש"ך סובר כדעת הפרי חדש אבל לשונו אינו משמע כן. והיה נראה להביא ראיה כדעת הש"ך ממשנה במסכת סוטה דף ז' עמוד א' היו אומרים לסוטה עשי למען שמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה על המים עכ"ל ואם שם שנכתב סתם בלי כוונה לקדשו אסור מן התורה למחוק ליתני למען שמו הגדול שלא ימחה וכו' ותו לא. ואין לדחות שאמרו כן לאיים עליה כדי שתודה וכשאר הדיבורים במשנה כי הא תינת סוטה אבל במסכת סוכה דף נ"ג עמוד ב' ועוד ג' מקומות בש"ס שאמרו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי הגדול שנכתב בקדושה ימחה על המים וכו' עכ"ל מאי איכא למימר. גם אין לדחות דקושטא קאמרו שנכתב בקדושה כיון שבאמת היו כותבים מגילת סוטה לשם קדושה, כי זה גופא קשה היכן מבואר בש"ס שצריך לכתוב מגילת סוטה לשם קדושה ולא רק לשמה של הסוטה וכן ברמב"ם הלכות סוטה פרק ג' הלכה ח' לא הזכיר כתיבה לשם קדושת השם.

ואולם נראה לדחות את הראיה באופן אחר, כי יש לדקדק מהו שמו הגדול שנכתב בקדושה עכ"ל שמשמע ששם הוי"ה שהוא שמו הגדול מיוחד בכך שנכתב בקדושה ואטו שאר שמות קודש אינם נכתבים בקדושה. ולע"ד החילוק בינו לשאר שמות הוא שאין שום שימוש של חול לאותיות י"ד ה"א וי"ו ה"א מה שאין כן אלוקים וא"ל וא"לוה לפעמים הם קודש ולפעמים חול וכן האותיות שדיי נקראות גם קודש וגם חול כגון שדי תמד וכן אדניי נקרא בקמ"ץ או בחירי"ק, וי"ה אף שלבדו הוא כשם הוי"ה מכל מקום נמצא הרבה בתוך שמות של חול כמו יהודה ואדוניה ושלא כשם הוי"ה שאינו מובלע בשום

מזונותיו עליו שכיון שהוא נותן לו את הבשר על מנת לבשלו אע"פ שמקנהו לעכו"ם נראה העכו"ם כשלוחו לבשל וכו' עכ"ל ובאליה רבה אות מ"ז הביא מקור לזה ועיי"ש. וכן כתב בשלחן ערוך בעל התניא שם אות ל"ה, אסור לישראל לומר לגוי טול כלים אלו או חפץ זה ועשה בו מלאכתך בשבת ואפי' אם הוא מקנה לו לגמרי את החפץ וכו' כיון שאומר לו לעשות מלאכה בשלו הרי זה נראה כשלוחו אף שהוא מתכוון במלאכתו להנאת עצמו עכ"ל הרי אף שמקנה את הבשר לגוי ואינו של ישראל בשעת הבישול והגוי אינו מצווה על השבת מכל מקום כיון שבתחילה היה של ישראל והוא פירש שנותן אותו לגוי על מנת שיבשל אותו מיחזי כשלוחו, ורק אם הקנה לו את הבשר בשבת בסתם אינו מוכתא מילתא שרוצה שהגוי יבשלו או שיבשל דוקא בשבת ולכן אם לא פירש שמקנה לו על מנת כן אינו אסור מה שאין כן בדפים האלה שאי אפשר לגוי ליהנות מהם אלא על ידי מיחזור הוי לא פירש כפירש.

לכן לא מלאני לבי להתיר למחזרם גם על ידי מכירה. ואף על פי שהאקולוגי"ה היא ענין גדול גם ביהדות אי אפשר להתיר איסורים בגללה, ומי יתן וישראל ישמרו על כל תשחית ויסתפקו במועט ותהיה זו תרומתם לשמירת הסביבה.

ורק יש לדון לפי משמעות היראים והסמ"ג שלא בלבד אם טעה בכתיבתו אינו לוקה על מחיקת אותו שם וכגון שרצה לכתוב יהודה וכתב הוי"ה אלא הוא הדין במתעסק, ובימינו הוא דבר מצוי ולדוגמה שצילם דף ולא ידע שיש עליו שמות ונמצא שצילם שמות בלי כוונה כלל, שאם השמות לא נתקדשו נהי שאסור לאבדם מדרכנן מכל מקום מותר לאמר לעכו"ם לאבדם כמו שאכתוב בסמוך ובתנאי שלא היתה שם דעה אחרת בשעת ההדפסה מה שאין כן אם מסרם לאחר כגון למזכירה לצלם בשבילו והוא יודע שיש בדף שמות והיא אינה יודעת וכן אם היתה המזכירה גויה אזי ידיעתו משווה קדושה לשמות וצ"ע. ורק מחלוקת הפוסקים האם יש שליחות לגוי לחזמרא בכל המצוות או רק בריבית או בכלל לא וכן האם יד פועל גוי כיד בעל הבית גם באיסורים או רק כממון והובאו כשדי חמד בכמה מקומות תמצאם במפתח, שם אינן ענין לכאן דלו יהיה הגוי שלוחו של בעל הבית או ידו כידו עדיין כיון שצילם בלי

וכעת ראיתי בקסת הסופר חקירה י"א שפרש בלשון הרמב"ם והיראים והסמ"ג והסמ"ק כמו שכתבתי והביא שגם בשו"ת הרמ"ע מפאנו סימן ל"ז כתב שאין הלאו תלוי בכוונה לקדש את השם, וגם הר"י קפאח שליט"א בבאור שלו למשנה תורה פרש כן ברמב"ם. ובקסת הסופר הוסיף שאפילו קטן שכתב אזכרה אם ידע שכותב שם ה' אסור מדאורייתא למוחקו ולע"ד הוא הדין בגוי ולהוציא כופר באלוקים אייטיאס"ט בלע"ז.

וכיון שאסור מן התורה למוחקו אסור גם לאמר לגוי למחזר את הדפים כי אמירה לגוי אסורה בכל הלאוין כמו שנפסק בחושן משפט סימן של"ח סעיף ו', וכיון שנהנה מן המיחזור במה שנפטר מן הצורך לטרוח לגנוז את הדפים אסור גם לדעת התוספות במסכת בבא מציעא דף צ' עמוד א' בד"ה חסום פרתי. ואפשר שמבטל גם עשה של את ה' אלקיך תירא עיין במנחת חינוך סימן תל"ז בשם ספר משנת חכמים, ובשו"ת אחיעזר חלק יורה דעה סימן מ"ח אות כ' דן שבגלל העשה צריך להציל כתבי קודש מדליקה ואם כן כל שכן אסור לצוות לאבדם.

והנה באבן העזר סוף סימן ה' ברמ"א נפסק שמותר למכור בהמות לגוי אף על פי שידע שהגוי יסרס אותן שהוא איסור לאו לישראל עיי"ש ולפי זה היה מקום להתיר למכור הדפים לגוי גם אם יודע שהגוי ימחזר אותם. אבל באמת גם זה אסור ואין דמיון לשם כי בהמה אינה עומדת לסירוס דוקא אלא לשאר צרכים חרישה ואכילה וכו' ושפיר אמרינן שהגוי שקנה אותה סירס אותה על דעת עצמו, ואפילו אם הישראל גילה דעתו שרוצה שהגוי יסרסה מכל מקום לאחר המכירה מי הכריח אותו וכן לענין הרבעה ביורה דעה סימן רצ"ז סעיף ד' אינה עומדת להרבעה דוקא. מה שאין כן בדפים אלה שיש עליהם שמות אין לגוי שום שימוש בהם אם לא להסקה או למיחזור ששניהם אסורים לישראל בלאו ולא שייך אדעתא דנפשיה קא עביד כי אטו הישראל ימכור לו והגוי לא יהנה ולא ישתמש בהם כלל, ולכן שפיר עושה על דעת הישראל ואסור.

ועוד דמיחזי כשלוחו כמו שכתב הלבוש באורח חיים סימן ש"ז סעיף כ"א שאסור לומר לעכו"ם בשבת הילך בשר זה ובשל אותו לצרכך ואפי' אין

לדעת שיש שם שמות אינו עדיף מאם בעל הבית עצמו צילם בלי לדעת.

ובאמת מאי איריא צילום הלא הוא הדין בחומשים וכו' מאז המצאת הדפוס ועד היום שפועלי הדפוס הם גויים שאינם יודעים מה הם מדפיסים ואינם מתכוונים לכלום, ואפילו בפועלים יהודים הוא כן כמו שכתב בשו"ת כנסת יחזקאל חלק יורה דעה סימן ל"ז שמסדר הדפוס לא עשה פעולה לכוון לדפוס והמדפיס עצמו אינו מכוון כלל ושוה מדפי' הן ישראל הן העכו"ם אין שייך מכוון עכ"ל. והרבה פעמים בעל הבית או כל יהודי אחר אינו שם והפועלים עושים מלאכתם לבדם ואם נאמר שהם כמתעסקים אם כן בטל איסור מחיקת השם מדאורייתא מכל אותם ספרים לכולי עלמא גם לשיטת הפרי חדש ודבר זה לא שמענו וסתימת האחרונים אינה כן וכן בשו"ת כנסת יחזקאל שם כתב דבריו לחומרא להצריך גניזה לכל הספרים ולא לקולא. ועל כרחק צריך לומר שלא נקרא מתעסק אלא מי שלא התכוון לכתוב כלל שאז היא הכתיבה בטעות דומיא להתכוון לכתוב יהודה וכתב הוי"ה מה שאין כן המדפיס או המצלם שפיר התכוון לפעולתו ואם היו אומרים לו שיש בדף שמות לא היה נמנע מלהדפיסם, וכן הביא בבאר בשדי שם במכתב ב' בשם ספר בני יונה וז"ל שאם גם במחשבתו לא חשב אלא ידיו עושות מלאכתן הוי כמלאכת הקוף מכל מקום עדיין אסור למחקו אבל אם כיוון מחשבתו למלה אחרת וכו' מותר למחקו עכ"ל. וכן מסתבר, שכיון שבסתם נאמר ואבדתם את שמם וגו' לא תעשון כן לה' אלקיכם עכ"ל לכן בסתם אסור מן התורה למחוק שם עד שיתברר לך שנכתב בטעות או בלי כוונת כתיבה כלל שאז אינו בגדר שם שהוא ענין של חשיבות.

כל זה בדפים שיש עליהם שמות, ואולם אם אין עליהם שמות שאז איסור מחיקתם אינו אלא מדרבנן לע"ד מותר לצוות לגוי למחור אותם שכן הסכימו הרבה פוסקים כדעת הפרי חדש באורח חיים סימן תס"ח אות א' שאמירה לגוי מותרת באיסור דרבנן שאינו של שבת ויום טוב וחול המועד עיין בשדי חמד כללים מערכת האל"ף אות קע"ג ופאת השדה מערכת האל"ף אות ט"ז. ולכן אם בעל חברת המיחזור הוא גוי ופועליו גויים מותר לאמר להם לקחת את הדפים למיחזור והם יקחו בעצמם ואין

לסייע להם בידיים, ואם היה במיחזור משום בזיון לא היה מותר אבל איני יודע בזיון בזה וכמו שריפה שכתבו האחרונים שיש בה משום איבוד ולא בזיון. ומה שלפעמים עושים במיחזור נייר טוואל"ט לבית הכסא, אם ידוע שעושים כן מן הדפים שלו או שרוב תוצרת החברה היא נייר טוואל"ט יש לאסור אבל כרגיל אי אפשר לדעת מה נעשה מהדפים וגם הנייר שלו בטל בריבוי הנייר המובא למיחזור וגם כיון שנמחק הכתב תחילה אזל כתב אזלא לה קדושתיה כמו שאמרו במסכת שבת דף קט"ו עמוד א' וגם לאחר הכתישה וההמסה פנים חדשות באו לכאן.

וכן דעת שו"ת אגרות משה חלק אורח חיים חלק ד' סוף סימן ל"ט שדפים שאינם משתמשים בהם יותר או אפילו ספרים שלמים שבלו אם אין בהם שמות מותר להניחם בתחנת איסוף ניירות לשם מיחזור. ורק מה שכתב למעלה שם ובסימן ח' שלהניח שמות במקום שיכול שיבוא לידי איבוד הוי כמאבד בידיים ולוקה ואם כן הוא הדין גם לקולא שכשאינן בהם שמות שאז מותר להניחם בתחנת האיסוף יהיה מותר אפילו לאבדם בידיים כי היינו הך, אינו נראה לע"ד ויש לדחות ראיתו ממסכת שבת דף קט"ו עמוד ב' עיי"ש ועיין בשו"ת תשב"ץ הנ"ל בד"ה ואחר שנתפרש (הרביעי), אלא להניח לנכרי לאספם שרי אבל אסור לאבדם בידיים.

וצריך דקדוק רב בדפים שלא תהיינה בהם אזכרות כי מחברי ספרים אף על פי שמקפידים לכתוב ד' או ה' במקום הוי"ה או א-ד לא תמיד מקפידים לשנות שאר השמות. ואם כבודו רוצה לטרוח יש דרך לצלם דפים אפילו מן החומש באופן שלא יהיו בהם שמות, שיצלם דף עם השמות ועל הצילום יפרוס פלאסטיק או ניילון שקוף באופן שנראה הצילום דרכו ואז יצבע בצבע לבן על הניילון מעל כל שם ושם שהרי אינו נוגע בהם כלל ואין כאן מחיקה, ועל הלבן יכתוב ה' או אלקים וכו' בשינוי ויצלם את הדף עם הניילון שעליו נמצא שבכל הדפים שיצלם מן הצילום הראשון יהיו כל השמות בשינוי ויוכל לאמר לגוי למחור את הדפים. והלומדים יראו את השינויים ויבינו את חומרת חובת השמירה על השמות.

יהודה הרצל הנקין